

1937-1977: Gramsci-ren urtea

Joxe Azurmendi

Antonio Gramsci, gartzelatik irten eta hiru egunetara 1937an hildako Alderdiaren antolatzaile, buruzagi eta teoriko inportanteenaren omenaldi urtea, ospatzen du Italiako Alderdi Komunistak aurten.

Bi puntu destaka dezakegu Gramsciren pentsamenduan: hegemoniaren teoria, komunista italiarrek aurten gehiena aipatzen duten puntua. Alderdiaren teoria: Euskadin, beharbada, momentu honetan, interesgarriago duguna. Hemen, behintzat, honi gehiago begiratuko zaio, Euskal Herrian —EIAko teoriko batzuk, adibidez— Gramsciren Alderdi teoriari segitzen zaiolako. Eta ez zaigulako guretzat zuzena iruditzen puntu guztietan.

HEGEMONIAren teoria, konpromiso historikoaren legitimazio eta oinharri bezala, gogotik aipatzen dizute eurokomunistek. Esan nahi du, gizarte batetan beti «alderdi» asko dagoela; alderdiok justu klaseekin kointziditzen ez dutela, ondorioz. Alderdi baten barruan ere beti alderdi asko dago. Alderdi bat klaseren baten «nomenklatura» da, izan. Baina Alderdia ez dago gizartean bakanduta, klasea ez dagoen bezalaxe. «Klasea ez dago isolatuta: adiskide, ahaide, kontrario eta etsai artean baino». Klase bat, gizarte osotasuneko eta historiako elkar eragipenetatik resultatzen duena da. Beraz, Gramscik ez du Alderdi Komunita organizazio bere baitan hertsu eta guztiz berdindu bezala ikusi nahi. Leninek Alderdi proletario hermetiko bat nahi zuen, *gero*, Alderdiak, intelektualekin eta nekazalgoarekin aliantzak egiteko. Gramscik Alderdi irekia nahi du. Laborariak

ere Alderdian. Diferentziak Alderdian. Gizartearen beste kontzeptu bat da eta, horregatik, politikaren beste kontzeptu bat. Alderdiak, ba, «borondate kolektibo» bat sortu behar du lehenengo, gero, berak bakarrik ez baino bere lagunekin eta adiskideekin eta ahaideekin batera, bera hegemoniko dela, gobernu hartzeko.

Eurokomunistek gizarte ezberdinen aliantzak proposatzen dituzte (kristau-demokratekin Italian, sozialistekin Espainian eta Frantzian), talde nagusi baten inguruan eta gidaritzapean. Gramsciren hegemonia kontzeptua ez da justu-justu hori, baina horretarako bide ematen du. Eurokomunismoak, bere aitzaindari eta teoriko gisa, Gramsci kontsideratzen du.

Beste puntua *ALDERDIAREKIKOA* da¹. Gramsciren ideia asko bezalaxe, hau ez da Gramscik sistematikoki eta azkeneraino pentsatuta utzi digun kapitulua. Okasioa eta premia sortzen ziren bezala egin ditu bere gogoetak eta horik, nahi ta ez, koiunturalak eta fragmentarioak dira, estiloz ere. Iruditzen zaidanez, Alderdiari buruz Gramsciren obran agertzen diren burutapenak, etsai biren kontra eginak dira gehienbat. Esan nahi da, Gramsciren obserbazioak etsai biok probokatu dituztela eta mugatu ere, orduan, horiexek mugatu dituztela.

Gramscik borrokatzen duen lehenengo etsaia, izendatu ez arren, *stalinismoa* da (beharbada leninismoa) Alderdi kontzeptuan: burokratismoa, etab., eta horretara daraman unitarismoa. Gramscik problema asko izan zuen Alderdiarekin Italian. Alderditik bota ere omen zuten, baina, bera gartzelan zegoelako, botaia ez zen publikatu. Agian Alderdiak bazuen ikuskizunik Gramsciren gartzelaldian bertan ere, berak hala uste zuen behintzat.

Ulertzen dudanez, nik honela esango nuke: zentralismo demokratikoaren *ideia* onhartu du, ideia; baina *errealitatea* ironia zorrotz batez kritikatu du. Izan ere, Gramscik *bere presuposuetatik* (gizartearen nahiz Alderdiaren beraren burutaera funtsean pluralistatik) ulertzen du zentralismo demokratikoa; baina zentralismo demokratikoa, Alderdi Komunisten historian, ez zen hartzea erabaki eta ez zen inposatu presupostu horiekin, eta praxian ere beste zentzu bat izan zuen, halabeharrez.

Gramscik, gero, «Alderdi harrokeria» gogorki astindu dizu. «Masa Alderdia» ere gogor kritikatu du: azken denboretako

¹ Euskaraz lantxo bat ikus daiteke, firma gabe, «Marxismo eta Alderdi» (Gramsciri orri eta erdi eskaini dio), in **Zabal** 17 (1976) 31-36.

masa Alderdiotan, dio Gramscik (masa Alderdi orori faxismo kutsua hartzen ote zion?), masak, zentru mistiko bati obediencia militar osoa ematea beste funtzio politikorik ez du. Zentrua bera, agerian agertu nahi ez duten indar ilunen agindu apartua besterik ez da. Indar ezkutu horiek darabiltzate masak dantzian. Masak, «maliobratzeko» bakarrik balio du. «Se le da ocupación con prédicas morales, con estímulos para sus sentimientos, con mitos mesiánicos de esperanza de tiempos fabulosos en los que la miseria será barrida y las contradicciones actuales serán eliminadas automáticamente»...

Kontzientziatuen Alderdia bakarrik nahi du. Masa Alderdian masak nola engainatzen, manipulatzeko eta aprobetxatzen diren, batera eta bestera erabiltzen diren, ironia eta erreialismo gordin-gordinez salatu du.

Baina masa Alderdiaren kritikak ez du esan nahi, masen hartukizunik ez duela nahi politikan. Aitzitik, Alderdiak masa horik behar ditu (eta alderantziz), baina «borondate kolektibo» sortu eta indartu eta gero. Ez marionetak.

Bigarren etsaia, Gramscik, Alderdiak teorizatu duenean, beti begien aurrean izan duena, Croceren kontzeptzioa izan da. Sorel eta konpainiarekin ere polemizatzen duela: politika «pasio» bat den kontzeptzioa, grina bat. Hots, *espontaneismoa*, aktibismoa, politika ikaragarritzko borroka bat bezala imajinatzea, edo planteatzea, lan bezala planteatu ordez. Grina organizatu eta permanente bat pentsa ezinezkoa da. Beraz, Croceren kontzeptzioan Alderdiak ez dute lekurik. *Condottiere* karismatiko batetan, ordea, Gramscik ez du sinesten. Aktibismoak azkenean restaurazionismo hutsetan bukatzen duela uste du. Borrokaren amoraz borrokan aritzea, esango du Gramscik, individualismo ziztrinarren seinale da, emozioak bizten eta barneko isuri beroak asetzen baditu ere. Azkenean apolitikoa da. Bihozkadek eraginda aritzea, «Estatu kontzientzia» gabe aritzea. Aktibistok harritu egiten gaituzte eta beren axioak eta menturak mlretsi egiten ditugu, justu zoologikoan ximuen imintzio portaerak mlresten ditugun bezalaxe. Izan ere, pliztien jokabidea da horiena. Gramscik Savonarolaren Alderdi lainotsua bezala kontsideratuko lituzke, Machiavelliarekin kontrastez. Savonarola sua da; Machiavelli burua eta kalkulua.

Horik biak dira Gramscik borrokatu dituen Alderdi kontzeptzioak. Nola bururatzen du berak Alderdia?

Alderdiak mintzatzea, gizarte osoaz mintzatzea da, azpimarrazten du beti. Machiavelliaren *Principe*-a, Estatu berriaren krea-

tzailea, ezin dezake gaur heroi edo *condottiere* karismatiko bategen inkarna, baina Alderdiak: alegia, borondate kolektibo bat eta Estatu kontzeptu berri bat. Alderdiak, bere baitan, sortu nahi den Estatu molde edo antolaera berria inkarnatzen du. Alderdi batek Estatu kontzeptio bat adierazten du. Honek esan nahi du, aurrenik Estatu kontzientzia behar dela, Alderdiak osatzeko. Honekin espontaneistak eliminatzen dira. Problema bakan baten edo besteren inguruan mugimendu ikaragarriak eta errebolta munta litezke. Baina, hori, hezkuntza bezala balio dezakeenaz aparte, deus ez da, restaurazionismoan bukatu beharko duten haize zirimolak baino.

Estatu kontzeptioak teoria eskatzen du eta teoriak, *intelektuala*. Alderdi batetarako lehenengo intelektualak behar dira. Baina, zer gertatzen da? Gramscik ez du ideal bat formulatu nahi; izan, Alderdiak zer diren, eta, gauzak izaten diren bezala, Alderdiak zer izan daitezkeen, formulatu nahi du. Europako Alderdi panorama aztertzen du. Ikusten du, klase baten Alderdi organikoa (esanahi honetan sindikatuak, prentsa, etab., Alderdiak dira: Alderdi kontzeptuak zentzu ezberdinak ditu Gramsci baitan), borroka diferenteen premiagatik, etabar, frakzio ezberdin askok osaturik dagoela. Beraz, klase baten Alderdi organikoa, Alderdi edo frakzio ezberdin askok osaturik dago. Eta ikusten dugu, Alderdiaren intelektualak ez direla zuzen-zuzenean frakzio horietako batetan ere organizaturik egon ohi. «Eskolatuen elite» edo intelektualen Alderdiak, beren artean antzeko Alderdiak edo Alderdi funtsean bat bera denaren zatien, buruzagitza kultural eta moralak darama.

Gramscik intelektualei damaien inportantzia konprenitzeko, gogoan hartu behar gizarte zibilaz pentsatzen duena. Gizarte zibila ez da batasun hermetiko bat; sailkatua da mila eratan, talde eta instantzian. Harreman sistema konplexoa da. Prentsan ari denak, ez ditu gauzak eskoletan lan egiten duenak bezala ikusten, etc. etc. Beraz, golpe batez aginpide politikoa eskuratzea («iraultza»), posible da, posible izan (Iraultza Sobietarra). Baina hori, mendebaleko gizarte zibil guztiz sailkatuan batik-bat, agintariak aldatze hutsa litzateke eta iraultzarik ez litzateke.

Klaseak berak ere ez du batasun hermetiko bezala existitzen: «alderdiek» osatzen dute; leku batetik bestera, adinez, etab., mila diferentzia bait dago. Guztien kontsentimendua eta baitespena eta kolaborazioa behar ditu Alderdiak irabazi. Ordea, kontzientzia argituz, eta ez, sentimenduak berotuz. «Bo-

rondate kolektiboa» intelektualek sor eta bil dezakete, masen erreforma moral eta kulturala (intelektuala) eraginez. Alderdiak izan behar du, azken finean, «intelektual» hori.

Alderdiak hiru osagarri du: 1. oinharrizko jendeteria. «Hauk, norbaitek zentralizatu, organizatu eta diziplinatu baditu bakarririk dira indar bat». Horik bilduko dituena da Alderdiaren elementurik inportanteena: hots, 2. buruzagitza. 3.ik, bion arteko koadroak.

Gramscik inportantziarik handiena ematen dio *buruzagitzari* (intelektualei eman dien inportantziarekin korresponditzen da). Buruzagitzatik dago, Alderdia zer izango den. Buruzagitza gabeko Armadaz, hitzegin ohi da; errealitatean, esaten du Gramscik, zailago da buruzagitza on bat prestatzea, Armada prestatzea baino. Buruzagitza on bat baldin badago, Armadarik ez badago ere, laster sortuko dizu, borondate kolektibo baten eta jomuga jakin batzuren inguruan. Buruzagitzak berak sortuko dizu Alderdia (beraz, ez da «aparatu buruzagitza», adierazi nahi dena). Buruzagitza politikoaren «Alderdi» hau («Alderdi» berezi bat da buruzagitza ere: handik ere gauzak ez dira «behe-tik» bezala ikusten) eta «intelektualen Alderdia» elkarrekin eskuz-esku doaz: sortuko da buruzagitza politikoa, baldin aurretik ustea eta konbentzimendua sortu bada, problema inportanteenen soluzio jakin bat badagoela eta huraxe behar dela.

Gramsciren «intelektualak» zentzu zabala dizu. Langilea ere intelektual da, bizitzaren eta lanaren ikuskera intelektual bat errepresentatzen duena, intelektualaren funtzioz ez ihardun arren gizartean. Leninen aldean, esate baterako, Gramsciren azter- eta pentsabideetan atentzio ematen du, gizarteak beti gordetzen duen batasunak. Ez dira ikusten, proletalgora hemen, laborariak han, hor intelektualak, etab., molekularki pikatuta gizartea. Harreman sare bizi bat da gizartea. Alderditar guztiak dira, batez ere, intelektualak, edozein langile baino gehiago, beren bizitzaz eta ekintzaz besteak hezitzeko burutzen duten lan pedagogikoaz.

Gizartearen modura, historia ere beti kontinuitate bezala ikusiko da (eta, horri eskerrak, Gramsci «komunismo nazionalen» aitzindari bezala hartua izango da). Ez da Gramsciren ikuskera: honaino feudalismoa eta kito; honaino kapitalismoa, gero problema guzti horik desagertuko dira, etab. Ikuspegi etapista. Nazio bakoitzak bere kontinuitate modua dizu, bere tradizio historikoak eta originalitatea, insistituko du Gramscik. Horregatik,

klaseak eta Alderdiak, klase baten «Alderdiak» ere, diferenteak dira nazio bakoitzean.

Alderdiaren ardatza «borondate kolektiboa» da. Borondate kolektiboa lortzeak esan nahi du, asmo baten kontsentimendu orokorra iritsi beharra dagoela, intelektua edo ideologia aktibo dabileneko sail eta maila sozial guztietan: eskolan, artean, dretxoan, filosofian, zientzian, prentsan, literaturan... Maisuak, juristak, periodistak, ikusi egin behar dizute, holako eta holako Estatu era baten egokitasuna. Alferrik samar litzateke proletalgoak indar- eta gogorkeriaz aginpidea irabaztea, maisuari, esate baterako, proletalgoak eraiki nahi duen Estatu kontzepzioa kaltegarri iruditzen bazaio, eskolatik begiratuta. Proletalgoaren Alderdiak, lehenbailehen Gobernu eskuratzen ez baino kontsentitzen ahalegindu behar du, intelektualak, teknikoak, ekonomistak, maisuak, artistak..., beste taldeak eta Alderdiak, jende oldeak; bere proiektuaren zuzentasunaz zapaldu denak kontsentituz eta elkar lanerako irabaziz, Alderdi *hegemoniko* bihurtzeko. Gramsci oso urruti dago proletalgoa *berez* klase unibertuala omen delako, proletalgoaren Alderdia gizadi osoaren interes eta on denen eta zuzen guztiaren inkarnazio bezala ikustetik. Gramscik, radikalki pluralista, ez du inolako monoliturismo nahi, baina batasuna eta diziplina.

Azalpen arrunt soilokin utziko dut (puntu batzutan aski moztu edo bortxatu ere egin ondoren: «Alderdi organikoarena» puntuan, adibidez) Gramsciren Alderdi teoria. Osokiago ezagutu nahi dezanak, ikus beza Karmelo Arroiaberen idazlana, «Gramsci», in *Zabal* (1974) 30-35. Bukatu aurretik, ordea, ohartxo batzuz egin nahi nituzke, euskal ezkerrean oraintxe Alderdiaren problema eztabaidatzen denez gero.

Euskal Ezkerrean Alderdia

— ALDERDI/GIZARTE arteko batasunaz: zer gertatzen da ezker abertzalean? Alde bateko EIAren eta besteko HASI/LAIAren artean, borroka itsusiak ikusi ditugu aurtengo udan. Lehenagotik datoz istiluok eta denbora asko da ia, istilu artean ikusten ditugula, ETA, EIA, HASI, LAIA, ESEI, ESB eta diren, edo ez diren, ezker abertzale guzti-guztiak. Horrela, «ezker abertzalearen Alderdiak» ezin asumi dezake sekula euskal gizartearen gidaritza, ekintza konkretu bakanen batzutan izan ezik. Euskal ezkerriari kontzientziarik ere ez zaio iadanik nabari, Al-

derdi horietako bakoitza baino lehenago «ezker abertzale Alderdia» dela; Gramscik esango lukeen «bloke historikoa».

Ezkerrak, exito batzu lortu ditu oraindik aktibismo mailan: Askatasun ibilaldia, demostrazioak. Baina —esango digu Gramscik— azkenean hori dena, hori bakarrik, «borrokaren amorez borroka» bihurtzen da eta apolitikoa da. Denbora badoa eta ez da ikusten estruktura berri bat sortzen denik. Maila berri bat irabazten denik. Hauteskundeetan, parlamentuan, autonomiaren arazoan, etc., ezker abertzalea hor dago, egon. Baina, astiro-astiro, hor egotea beste funtzio gabe agertzen hasi da, «talde kontestatario» soil bezala. Euskal ezkerrean ez da nabari Estatu kontzeptu bat eta Estatu berririk eraikitzeko gauzatasun teoriko eta ez teknikorik. Taldetxo marjinatu testimonial baten itxura guztia hartzen ari da bere agerraldi guztietan.

Euskal ezkerrak erakutsi du, borrokan badakielá. Ez du oraindik erakutsi, «politika egiten» ere badakienik.

—BURUZAGITZA kontua: Euskal Herriko masek erreferentzia garbi eta seguru bat izan dute joandako urteotan: ETA. Autoritate zaila, ohieza, baina irmoa zen; zaila zen segimena ematea; kontrolatzerik ez zegoen, justu zer zen; baina, autoritate oso-osoa zen, autoritate bezala osoki aitor zitekeena eta harekin osoki identifika zitekeen... Orain? Nahiko erraza da, hemengo autoritateoi segitzea (EIAko, HASiko ala nonahiko), horik zer diren eta zer dabilizan ikustea. Baina horik, «zu eta ni bezalakoxe gizonen kategorian» sartzen dira eta, zein ETAgo lehian dabilizan arren, ez dira masek behar zuten eta duten erreferentzia, autoritate bortitza eta garbia, izatera ailegatu, elkarri eragozten ere badabilta eta, inor horretara ailegatzea.

Beharbada oker daude masak eta ezin daitekeena esijitzen diote autoritateari? Beti ere ETAREN kualitateak —martirioa, funtsean— eskatzen zaio oraindik autoritateari? Bestelako denborak dira, ordea. Bestelako dohainak behar ditu autoritateak. Baina ezker abertzalea osatzen duten Alderdiak, ETAREN oinordea jaten ari dira, handik bizi dira; eta, buruzagitza diferenteak, ETAREN (hitzezko) jarraitzapen hutsal bat bezala entseiatzen ari dira, alfer-alferrik; eta, nire ustez, autoritatea galtzen ari dira, errentatik ez bait dago luze bizitzerik. Ezker abertzaleak ez du aurkitu etapa berrian behar zuen buruzagitza berria.

Egia esateko, gure kontzientzian ez gara behar bezala aklatu ere egin, benetan etapa berri batetan gaudela orain. Eta bihotzik ez dugu izan, mila «ohiturarekin» edo modurekin, orain arteko autoritaterekin eta leialtasunekin, hautsi eta benetan be-

rriro hasteko. Bai masak eta bai autoritateak, ilusio batetatik bizi dira, adorerik ez dugulako, denbora berriak diren bezala ezagutzeko².

Bitartean euskal ezkerre buruzagitza moral eta ez organizatibo gabe ikusten dugu, gidaritzza gabeko Armada galdu. Lehenengo, «ezker abertzalearen Alderdiak», bloke historikoak, oraindik ETArene espejismoarekin jarraitzen duelako, bere egin-kizun espezifikoa mugildu ordez (ETAk, ordea, bere zeregina du, kalean garrasika ibiliz asumitzen ez dena; besteok, aldiz, gure zeregina bestelakoa dugu. ETA inbokatzea ez da ausardia eta ez radikalismoa, utzikeria eta kobardekeria baino, nork bere obligazioak zabartzeko eta disimulatzeko atxakia hutsa denean). Bigarren, bloke historikoaren barruan badira Alderdiak; baina Alderdi bakoitzaren buruzagitza eta autoritateak desprestijiatzen ahaleginak eta bost egiten ari direlako beste Alderditxo guztiak aldamentetik. ETAk (m) EIAren buruzagitza kritikatzeko; EIAk HASIrena; HASIk ESEIrena eta segi errondan. Hirugarren, parlamentari batzu baditugu, hola edo hala hautatuak izan; baina parlamentariok ez dutelako lortu, *a posteriori* behintzat, ezker abertzale bloke osoaren ordezkaritza irabaztea eta finkatzea, gutienez autoritate moral gisa: Bandres, Ortzi, Monreal hirukotea, ez dira batasun faktore bat. Alderantziz.

—MASAK: Eta zer dira Alderdi horien masak, EIArenak, HASIrenak...? Gramscik oso zentzu negatiboa eman ohi dio «masa» hitzari. Masa Alderdia kupida gabe kritikatu du: ez bait du onhartzen kontzientzia baino lehenago sortu den masa organizaziorik. Ez du onhartzen artalde organizaziorik.

Zer dira, ordea, EIAren, HASIren masak (PNVrenak edo PSOErenak zer esanik ez!), Alderdiak nora deitu, hara doaze-

² ETAk (p-m), bere aldetik, bere historiako okerrik handiena egin zuen, nire ustez, etapa berrirako, ETAtik aparte eta independente, Alderdi politiko autonomo baten sorrera luzaraziz, duda-muda artean, eta ebita ezin zitekeena ebitatu nahirik alfer-alferrik. Eta, horrela, ETAk berak ilusioa mantendu zion jendeari luzaro, ezer ez zela aldatu, ETArekin denak berdin-berdin jarraitzen zuela, funtsean axaleko gantio batzu besterik ez zirela gertatzen, bakarrik orain errazago zela edozeinentzat «iraultzaile» agertzea; eta ilusioa handiagotu besterik ez zen egiten, kale demostrazioak handiagotu ahala. Ilusioen menpean, oraindik ez gara iratzartu eta ezin dugu ikasi, denborok denbora berriak direla. Eta ezker berria, beti ere, ETArekin ikus-kizunik duten ekintzetan destakatzeko da (amnestia, Apala, Askatasunaren ibilaldia); ahul baino ahulago agertzen da beste aktibitate politiko guztietan (hauteskundeak, autonomia, etab.). Ezker berriak oraindik ez bere espazio politikorik aurkitu ditu, ez metodorik, ez kontzepturik, Alderdien espektruan. ETArene herentzia jaten ari da.

nak baino gehiago? Ez al da dozena erditxo baten gabinetea, EIAk zein jokabide hartu erabakitzen duena; eta Bilboko kontsistorio bat, HASIk zer egingo duen esango diguna? Atzo gauera arte, hauteskundeetara zihoana traidore zela esaten zenidan, eta ormak pintatzen pasa dituzu gauak zure eritzi horrekin; gaur goizean, guztiaren gainetik hauteskundeetara joan behar dela esaten didazu... Buruzagitzak ahoa ireki arte, militanteak ez daki zer dakien: bat-batean dena erabaki bait lezake buruzagitzak, hau, hori eta bion kontrarioa.

Alderdi buruzagitzak aspaldi hasi ziren, klandestinitate garaian bezalaxe hasi ere, munizipalatarako elkarrekin tratuetan. Baina non egin dira herri eta bailara eta eskualde eta herrialde mailetan eztabaida horik? Non esan dute EIAren edo HASIren, ESEIren edo ESBren herri eta bailara organizazioek: hemen PSOErekin aliatzea komeni zaigu, hemen PNVrekin, hemen KAS bakarrik hobe, hemen MCErekin..., eta non daude resultaduak? Ikusten ditugun datuak besteok bait dira: HASIko bi eta PTEko bat bildu ziren hitzegitera; ESEIko norbait mintzatu omen da EIAko norbaitekin... Non dituzte, tratuak abiatzen dituzten horiek, beren masak nahi duenaren resultaduak, inorekin tratuan hasi aurretik? Masak, berriz ere, «post festum» jakingo du, zer *nahi* duen: goitik behera esaten zaiona...

Masak beti desorientaturik ibiliko dira, kasu bakoitzean orientazioa goitik etorri behar bazale.

Eta beti goitik etorri beharko zaie, arau trantsitorialari buruz EIAk deritzanak, edo HASIk, adibidez, beti eritzi garbi-garbi diferentziatua eta orijinala izan behar baldin badu, ESEI, ESB, PNV, PSOE, PCE, PTE, MCE, OIC, ORT, LKI... guztiengandik. Alternatiba posible guti eta Alderdi asko dago hemen. Nahitaez metafisika zorroztu behar. Hori, ordea, despolitizazioaren iturburu da. «Independienteen» plaga honen kausa, esate baterako. «Independienteak» beti ugari bai ugari izanen ditugu, Alderdi batetan ala bestetan sartzeko, erabaki global bat aski ez den artean eta EIAren edo ESEIn edo HASIn edo ESBn edo LAIAN sartu, erabakitzeko, mikroskopiaz ibili behar baldin bada.

— ORGANIZAZIOA: klandestinitatean, organizazioa ikusten ez den gauza da eta ikusten dena ekintza batzu dira, «golpeak» batez ere. Nahitaez, klandestinitateak bere organizazio formak inposatzen ditu: ekintzak inposatzen dituenak, han ere.

Beharbada oraindik ere klandestinitatean gaude: ekintza batzu ikusten bait dira, organizaziorik apenas. Legalitatean, ordea,

organizazioa ikusi beharrezko gauza da. Azkenean, Alderdiak jende Alderdiak dira, ez ideienak. Ez dugu ezer egiten, ideia oso onak baditugu, baina jende txarra.

ETArena ez zen izango munduko organizaziorik onena. Ezker politiko abertzalearena, munduko txarrena da. Ezker abertzale hau hondatzen ari dena, da, buruz-belarri mila eginkizunetan sarturik dabilela, baina oraindik ez dela aklaratu, bere barruan zein organizazio tankera finkatu. Plataforma orokorren etsaïu denek (KAS, Herrikoi) frakasatu egin dute. Orain, Alderdi bakoitzak, bere egitamu orijinala bilatzen ditu. Hein honetan HASI, ESEI, egiten ari diren lana, guztiz positibotzat jo daiteke.

Hor konpon bakoitza bere sukaldean, esanen al dugu liberalki, Alderdi bakoitzak bere egitura nola taxutu nahi duen? Bai eta ez. Errespetatu egin behar Alderdi bakoitzaren autonomia. Baina Alderdi bakoitzaren gainetik «bloke historikoa», ezker abertzalearen osotasuna, dagoela uste dugunok, ezin esan genezake hor konpon. Eta ezin tolera, Alderdi bakoitzaren prentzio horik, iraultzaile eta radikal bakarra bera dela, beste denak erreformistak edo populistak; edo errealista bakarra bera dela, beste denak oilategi zoro bat. Era horretan ezker abertzalea ez da behin ere ETAk utzi zion ondaretik aurrera zabalduko eta hurrengo hauteskundeetan PSOEek berriz ere lehengo resultadua aisa ateratzea, bidezko eta zuzen izanen dugu.

Gauza bat da Alderdi bakoitzaren organizazioa. Eta gauza bat Alderdi bakoitzak «bloke historikoa»ren barruan hegemoniko bilakatu nahi izatea. Besterik da, enpeinu horretan, bloke historikoa zarratzea eta bloke bezala inoperante bihurtzea. Izan ere, ezker abertzaleari aski denbora eta aski konfiantza eman zaio orain arte, egestura bat bila dezan, euskal gizartean eta Alderdi panoraman hegemoniko bilakatzeko edo hegemoni bidean jartzeko. Eta hori lehenbailehen egiten ez badu, «guztia guztien kontra» jarraituz, problema ttipi eta handi askoren soluzioak San Josafateko zelaian baino lehenago ikusi nahi lituzketenek, Alderdi «handietara» jo beharko dute nahitaez. Honez gero, Alderdian askok bilatzen duena ez bait da Unibertsitate bat, «egiazko marxismoa» zer den ikasteko, eguneroko problema ttipien eta handien soluzioak bilatzeko tresneria eta organizazioa baino. Egun on batetan, izan ere, batere ez ditu inporta, Alderdi bat independentista den ala ez, marxismo puruena berak duen ala ez, ETArekin hobeto datorren ala ez; baina bai, zeinek eskura diezazukeen soluziotxo hau eta hori: bai, zergak, Bizitoki Legea, Unibertsitat Barrutia, arau

trantsitoriala, gauza ttiptiak, iraultzarik ez, independentziarik ez, baina bizitza triste hau eramangarriago bihurtzen dutenak.

Organizazioaren problema, ekintzaren arazoaz lotu-loturik dago eta, beraz, aisa eta eroso desprestijiatu dugun «posibilismoaren» problemaz lotu-loturik. Gizona ez da Jaungoikoaren hitzetatik bakarrik bizi, problema guztien azken soluzioaren itxaropenetatik, baina eguneroko ogitatik ere. Masak, eguneroko problemak bizi dituenak, eta zuk eta nik, eguneroko ogiaren okinagana joko dizugu, balizko ogia baino hobeto jaten da eta.

Alderdiengandik espero duguna ez da, «zentralismo demokratikoa» zer den defini diezagutela. Horretarako, hemen sobera dugu, lehendik ere, profesore, soziologo, filosofo eta teologorik, edozein Alderdik aina autoritatez hori esplikatzen. Alderdiengandik, defini daitezela eguneroko problemei buruz, espero dugu, eta ez problema histori-filosofi-soziologiko eztabaidatuei buruz. Defini daitezela Estatuaren kontzeptu propio eta orijinal bezala eta oraintxe egunero Alderdian egin genezakeena bezala, harantz iristeko: hauzoan, herrian, lantegian, eskolan, Erriberan, Donostian eta ez, Alderdiak demostrazioen batetara deitzen digunean bakarrik; azkenean berdin-berdin bait da, Alderdiak hauteskundeetara deitzen duenean bakarrik ala demostrazioetara deitzen duenean bakarrik, politikoki aktibo bilakatzea.

Ezker abertzaleak, dirudienez, asko daki, azken finean zer egin behar den; baina oso guti, bihar zer egin behar dugun. Eta, orduan, beste Alderdiekin lehian dabil, besteek zer proposa, berak segituan beste zerbait, «besteek ezin proposa ditzaketan proposamenez betea», Saizarbitoriak esan zuenez.

Hori, oker ez banago, ezker abertzalearen autokontzientzia bereziak sortzen du. Posibilistak, eta erreformistak, eta aginpidea eskuratu besterik nahi ez omen dutenak, etab., aisa mespretxatzera daraman autokontzientziak. Horiek —esango liguke Gramscik— grina eta pasio bat bezala kontzebitzen dute politika; oraindik ez dute konprenitu, politika, pasio baten ondoren, arte bat eta zientzia bat dela. Organizazioa ezin lor daiteke pasioaren organizazio bezala; organizaziorik ez dago azken helburuei buruz eta erreferentziaz (horrela Elizak organizatzen dira). Hemen, ordea, independentziaz eta diferentzia guztiak xahutu dituen gizarteaz eta azkeneko azkenaren azkenaz ari gara beti, eta edozein problema konkretu planteatu behar denean, Alderdiek ez dute jenderik: Irakasgo Legearena, esate baterako, kurtso berria hastera doanean.

1950 eta 60. urteetan, konprenitzen da, ezkerak bere ahale-

gin guztiak borroka ideologikoan enplegatzea. Hautsi beharra zegoen, bizitza guztiari, eskolatik lantokiraino eta bizitza pribaturaino, koherentzia hermetiko bat ematen zion ideologia kontserbakoa. Baina orain, ezker abertzalea ezertan nagusi bada, eremu ideologikoan da. Ezker abertzalearen presio ideologikoa, PNVri sozialista deklarazaraino eta PSOeri abertzalea harrerazteraino ailegatu da. Eta, hala ere, nagusitasun hori aurrera jotzeko eta Alderdi bortizki organizatua bihurtzeko aprobetxatu ordez, batzuk, oraindik, indar moral eta intelektual hutsetan lotu nahi lukete ezker abertzalea: Italia faxistan Gramscik predikatzen zuen Alderdi «gizarte erreformatzaile moral eta intelektual» hartan.

Ortziren testu honek, adibidez, Alderdi kontzepzio arras eta guztiz gramscianoa adierazten du (Gramsciren edozein testuren itzulpena izan liteke):

El partido del proletariado... es una organización intelectual, el intelectual colectivo de la clase obrera. Sus funciones son las de la reforma intelectual y moral de las masas obreras para que se aparten de la influencia ideológica de las clases dominantes, la formación de una voluntad colectiva que unifica a aquellas en su lucha contra la burguesía, y la de asegurar la hegemonía del proletariado sobre las restantes capas populares...

Los organismos obreros de masas, por el contrario, no son organizaciones intelectuales, son los instrumentos directos a través de los cuales participa el proletariado en la lucha de clases (sindikatuak batez ere) (ik. ORTZI, *Los Vascos*, 1976, 223).

Gramscirenak balio, beti balio du —ezin uka borroka ideologikoaren inportantzia—, baina batez ere orduko situazio konkretuan balio zuen. Nire ustez, gurean ez hainbeste. Gramscik, situazioa Italian egon nola zegoen 1920 eta 30 urteetan adierazi digu batez ere, eta situazio hartan Alderdi Komunistaren zeregina zein izan zitekeen, agertu nahi du. Italia, ikaragarriko diferentziak dituen lurraldea, Iparraldeko industri zentruetatik Hegoalde atze-atze-atzeraturaino, horrek esan nahi dituen mentalitate difentziekin. Baina, Italia, bere tradizio intelektual kritikoarekin, berebat. Masa organizazio langileak, sozial-demokraziak domeinaturik. Mugimendu faxista erreka betean ari zen masak eramaten. Alderdi Komunistaren aparatua apurturik, gartzelan edo herbestean koadrorik hoberenak. Informazio guztia zentsurak moztuta: debekaturik —Gramscik absurduaren kolmoa bezala azpimarkatuko duena— *Manifestu Komunista* bera... Al-

derdi Komunista hura, nahita ere, alferrik samar enpeinatuko zen orduan erreforma moral eta intelektualean baino askoz gehiago.

Gainera, Gramscirentzat, kontua ez zen masa Alderdia *erakitzea*, muntatzea (egin ere, nekez egin zitekeen halakorik faxismoaren azpian). Alderdia bazegoen, egon. Alderdiak, bere aparatuarekin, situazio hartan zertan enplegatu behar zuen, hori zen kontua.

Hau ez da gure situazioa. Justu faxismotik eta Alderdien eta masa organizazioen debekutik irteten ari gara gu. Masa organizazioak oraintxe ari dira sortzen. Ezker abertzaleak trena betiko gal dezake. Ezker abertzaleak hain zuzen abantaila ideologikoa daramakie beste Alderdiei: hogeitun urte honetan gehien egin dena horixe da, borroka ideologikoa, eta gehien egin duena ezker abertzalea da. (Gogora dezagun, Gramscik «terrorismoari» ere funtzio hezitzaile bat ematen diola: «gertakari kontsumatuen» propaganda modura edo). Masak, Gramscik inoiz amets egin ez zezakeen neurrian, daude kontzientziaturik. Hemen orain hasi behar dena, organizazio antolaketa da, aparatua. «Kontzientzia kolektiboa» lortuta dago: Alderdiak berak dira txikitzen ari direna, masak desengainatuz eta penatuz. Masek mila aldiz eskatu dute *batasuna*. Masak ez baino Alderdiak dira, alderdikeriak, batasuna eta *Alderdia* lortzeko eragozpena. Hemen, Alderdiak (edo Alderdiek) masa hezi ez baino masak beharko luke Alderdiak hezi, nik uste, «borondate kolektibo» hura organizazio kolektiboa bihur dadin. Kontzientziaren aldean organizazioa atzera-atzeraturik dabilkigu.

Berrogei urte «dedokrazia» eta gobernaera kontrolaezin luzetan, eginkizun publikoen gestioa kasta berezi baten pribilejio izan da. Masei sinestarazi zaie, gestio publikoa ikaragarri gauza konplikatu dela eta tekniko batzuk bakarrik dakitela hori eramaten eta horien gestioan fidatu behar duela; zer ari diren ikusten ez badu ere. Orain, masen konfiantza irabazteko, gestio publikoa eramateko «teknikoki kapaz» dela erakutsi beharra dago. Ezker abertzaleak, *governatzeko gauza dela* erakutsi behar du; ez, oposizio egiteko bakarrik. Horretarako, koadroak, jende prestatua, organizazioa, behar du. Bestela, jendeak, haren oposizio lana estimatuko du, baina ez du aginpidera eraman nahiko: ez duelako haren gobernatzeko gaitasunean konfiantzarik. Eta hori ez da jendearen mentalitate distortsio hutsa: ezker abertzalea, dagoen dagoenean, bere buruaren desgobernu horrekin, ezer gobernatzeko inkapaz da. EIAK, HASIK, botere bokaziorik baina

gehiago, anti-botere bokazioa bakarrik erakutsi dute orain arte. Ez ditugu pertsonalki kritikatu nahi, berak ez bait dira, hartu duten mandatuaren kargudun baizik eta bai bait dakigu zein situaziotan dauden Gorteetan, baina Bandres eta Ortziaren gestioa ere, esate baterako, ez da, jendearen ezkerren gobernu kapazitatean konfiantza sortzeko modukoa. Ezker abertzalea oraindik ez da Estatu kontzeptu baten inkarnaziorik, oposizioarena baino. Ukazioaren fasean dabil oraindik.

«Alderdia» eta «batasuna» esaten dugunean, ez dugu organizazio hertsiki monolitikorik adierazi nahi. Garmesciren Alderdi kontzeptuari ondo zetorkion KASen ideia: Alderdian «Alderdiak» edo frakzioak daude, ikuspide eta temperamentu ezberdinak, baina diziplina dago. Guk, KASekin ala KAS gabe, KASen ideiak espresatzen zuen asmoarekin segitzen dugu, ezker abertzaleari ez diogulako beste irtenbiderik inondik ikusten.

Alderdiaren egiteko hezitzaile eta ideologikoa azpimarkatu du Gramscik. Baina Gramscik «marjinaziotik» ari diren hezitzaileak beti Alderdietatik aparte situatu ditu. Anarkistak, adibidez. Alderdi handien artean marjinaturik, independente, Alderdiak berak heitzeko funtzioa dute (edozein Alderdiren barruan suma daitekeen «anarkismo inherente»az ere mintzo da Gramsci, izpiritukoak berezkoa bait du holako zerbaitekin). Baina marjinaziotik ari diren hezitzaileon lana, oso positiboa, ez da Alderdien lan berdina eta ez du hura suplantatzen ere. Hezkuntzarena, Alderdiaren funtzio bat da, ez bakarria. Gainera, Alderdiak, Alderdiaren modu eta medio propioz egin behar du hezkuntza lana: ez, esate baterako, prentsak bezala, literatoek bezala, edo artistek eta filosofoek bezala. Alderdiak hegemonia bilatu behar du: beraz, batasuna, organizazio tresneria. Ez marjinazioa.

Euskal ezkerrean, bere momentu historikoa galtzen ari da, eta, bere meritu handi gabe, eskura eman zaion ETAREN ondarea saltzen ari da, MCEri eta abar.

Honez gero hau ez da autoritate edo konfiantza krisi koiuntural bat bakarrik. Egunak badoaz, eta batzuk aspaldi iragarri zuten ezker abertzalearen inkapazitatea, indar politiko autonomo eta organizaturik bilakatzeko, sekula indar hegemonikorik bihurtu ahal izateko, egiazkoa agertzen ari da.

J. A.